

Södra Ny socken

Innehåll:

- 1 Inledning
- 2 Bevarade kyrkböcker
- 2 Litteratur
- 2 Adresser och länkar
- 3 Historik
- 7 Orter
- 9 Ortnamnen

SCB-kod: Har upphört. Ingår i Ny-Huggenäs 178508
GEOKOD: 1710070

Södra Ny har existerat sedan medeltiden som annexförsamling till By, och omnämns första gången 1503 "*Ny socken*". Socknens namn var till 1885 endast Ny, varefter den, till skillnad från Ny i Jösse härad och Norra Ny i Älvdals härad, officiellt heter Södra Ny. På 1840-talet lades Huggenäs kyrka öde, och huggenäsborna hade under 130 år gemensam kyrka med Södra Ny. Från 1962 var församlingarna en del av Bro pastorat. Södra Ny och Huggenäs sammanslogs 1970 till en församling, kallad Ny-Huggenäs. 2010 införlivades Bro pastorat med Säffle pastorat.

Namnet Ny är väl givet i förhållande till moderförsamlingen. Socknen är troligen utbruten ur Huggenäs.

Södra ny är en av Näs Härad's tio socknar och har en total yta av ca 56,32 km².

Södra Ny kyrka
Foto: Gunnar Jonsson

Bevarade kyrkböcker i Södra Ny

- Husförhörslängder: 1775-
 - Flyttningsslängder: 1808-1811, 1821-
 - Födelseböcker: 1738-82, 1823-
 - Vigselsböcker: 1739-
 - Dödböcker: 1739-
-

Litteratur om Södra Ny

- Bygdehistorier från Södra Ny Knut Olsson
 - Värmlandsnäs från forntid till nutid, del II Iwan Schyman
-

Adresser och länkar rörande Södra Ny

- [Näs härad](#)
 - Föreningens sockenombud som kan svara på frågor om Södra Ny
-

Historik om Södra Ny

Texten är hämtad från bokverket "Sveriges bebyggelse" 1963 av Sigurd Erixon, med välvilligt tillstånd av hans efterlevande.

Södra Ny socken av redaktör Iwan Schyman

Södra Ny socken är belägen i Värmlandsnäs kommun och gränsar i öst till Vänern, i söder till Botilsäter, i väst till Huggenäs och i norr till Bro. Hela arealen uppgår till 5.632 hektar, varav 1.524 hektar åker, 6 hektar tomt och trädgård, 98 hektar naturlig äng, 3.290 hektar skogsmark och 704 hektar övrig mark.

De högsta åsarna återfinns man i närheten av Vänern, såsom norr om Öröhamn, Kungsåsen på Fermsås skogsmark och Vakåsen på Sjönebolsskogsmark. På den sistnämnda åsen brukar ungdomen ännu samlas till gökotta i juni, och därifrån har man en vid utsikt över bygden och sjön.

Sockenens namn synes vittna om, att det kan vara fråga om en ny socken, en ny kyrka. Detta tydligen i förhållande till andra i trakten. Bygden är emellertid gammal, varom bl. a. fem hällkistor från stenåldern vittnar. Dessa fornlämningar är emellertid så belägna, att de kan sättas i samband med Staviken och Hästholmsviken, vars fiskrika vatten torde ha utgjort förutsättningen för den första bosättningen här. Ett par av dessa hällkistor är belägna i Mellgården, två på Groruds och en på Bockeruds marker. I den sistnämnda kistan, som vid undersökningen var helt spolierad, påträffades en skafthålsyx och en lancettlik spjutspets.

I övrigt har skafthålsyx påträffats i Barås, flintdolk och skafthålsyx i Gunnarsrud, tunnackig flintyx i Kvarntorp och Sjönebol, spjutspets av flinta i Grorud, trindyxa och tunnackig yxa i Takene och skafthålsyx i Rördalen.

Några bronsålderslämningar har inte hittats i socknen. Däremot finns det i Fornvännen 1917 en del anteckningar av T. J. Arne om ett gravfält vid Hagaberg, där man 1912 funnit delar av tre sirade lerkärl. Djurklou uppger i sin skildring av Värmlands fornminnen 1867 ett gravfält vid Ramstad,

redan på hans tid försvunnet. Enligt ett sockenstämmoprotokoll har det vid kyrkan legat en stor hög, som togs bort vid slutet på 1700-talet.

På Sjönebolsskogen fanns förr en kallkälla, som kallades Lellegostöcke-källan (Lillagoda-stycket-källan). Dess plats var i den spetsiga vinkel, som numera bildas av landsvägen mot Örrud och utgården Mossen. Det sades, att en kvinna ibland visade sig där och att hon sörjde över att hon förlorat sitt barn.

Från denna socken härstammar också det på sin tid mycket välkända Skragge-namnet. Rolf Lagerborg berättar i sin bok "En värmlandssläkts öden", att på Ramstad härskade en storman, Pelle på Ramstad, vilken var av Stork-släkten. Av honom lånade Joen Skragge i Hällbostad en båt och ett nät. Joen for sedan över sjön till Hammarö-Skage och tog där fyra getter och en handkvarn, varefter han for hem igen. Han stannade på Killingeholmen utanför Staviken över natten. Medan han sov, drev båten ifrån holmen och in på Mässviks udde, där den gick sönder. Då begärde Pelle "40 ortich" för varje dag båten var borta, såsom lagen stadgade på den tiden. Detta betydde, att hela Hällbostad gick åt för Joen Skragge. Saken är relaterad i ett intyg, som förvaras i Kammararkivet och är en av de handlingar, som ingår i en utredning, vilken företogs av Gustav Vasa, för att han skulle få klarhet om, hur det förhöll sig med Hällbostads karaktär av frälse. Emellertid kan det sägas, att Skragge lyckades klara sina finanser. Hans ättlingar blev ofta dugligt folk, och adelsätter med namn som Skraggenschild, Hermelin och Lagerborg härstammar från hans släkt.

En märklig by i socknen är Grorud, där bebyggelsen är samlad på en liten ås. Manbyggnaderna ligger i mitten, omgivna av uthusen, som ligger i var sina sammanbyggda längor i åsslutningarnas nedre del.

Socknen domineras av Sjönebol, det stora godset, som under vissa tider också omfattat Ramstad. Enligt en anteckning i Gustav Vasas registratur (del 2, sid. 388) säges Ramstad i Södra Ny ligga på Dal, vilket torde sammanhänga med att denna del av Värmland fordom betraktades som en del av Dalsland.

Manbyggnaderna i socknen kännetecknas av den typ - timrade stugor med två rum och kök på nedre botten samt ett gavelrum som var den mest förekommande vid mitten av 1800-talet. Ofta har de i senare tid moderniserats. På skilda håll finns också manbyggnader som redan vid början av innevarande sekel hade frontespis ovanom glasveranda.

Folkmängden vid årsskiftet 1961-62 utgjorde 331 personer. År 1885 redovisades 1.003 invånare, vilket torde beteckna det högsta befolkningstal som socknen haft. Vid samma tid hade socknen 1.910 hektar åkerjord, vilket är drygt 300 hektar mer än nu.

Jordbruket står på hög nivå. Mekaniseringen är genomförd i så stor utsträckning som f. n. är möjligt och lämpligt. Stora arealer är täckdikade. De stora gårdarna bedriver kreaturslöst jordbruk, medan småbrukarna i allmänhet fortfarande har kor för mjölkproduktion.

Till Sjönebol hör stora skogsarealer, där åtskilliga skogsarbetare tidvis är anställda. På gården fanns också tidigare ett sågverk för uppsågning av eget virke. Ett mindre sågverk är i drift i Örrud. Där köper man timmer av skogsägare i orten och förädlar det till byggnadsvirke.

Någon annan industri finns inte inom socknen. En kvarn vid Tilderud tar dock emot spannmål till förmalning åt ortens folk. Förmalningen av säd till mjöl var förr ett ganska stort problem för folket i bygden, ty det var dåligt beställt med vattenkraft. Man utnyttjade dock de små fall, som kunde finnas, och hade år 1626 fyra bäckkvarnar inom socknen. År 1825 hade man utökat deras antal till fem, och härtill fanns då 12 väderkvarnar, som hade vunnit en god

spridning på Värmlandsnäs. Ett kvarnhus till en väderkvarn står fortfarande kvar i Våle. Det bär årtalet 1795.

Socknen har goda hamnar i såväl Staviken som Öröhamn. I äldre tider var Karlstad bygdens köpstad, och man färdades dit på båt med grisar, höns och annat, som var säljbart. Hade man hästar och kor till försäljning, for man landvägen. Det var särskilt på marknaderna, som affärer gjordes. På 1880-talet, då Säffle hade blivit köping, deltog man även i ett par marknader där, varför marknadsresorna till Karlstad blev glesare än förut. Vid slutet av 1800-talet fick socknen egna butiker. Under förra hälften av detta århundrade uppstod diversehandel i Falkerud, Fredricelund, Grorud och Örrud. Genom minskad kundkrets på grund av folkuttuningen har butikerna i Fredricelund och Örrud upphört.

Vägen Södra Ny kyrka - By (Säffle) kyrka betraktades som sockenväg ännu på 1840-talet. Man hade också väg fram till Bro kyrka och (senare) Värmlandsbro järnvägsstation. År 1835 befanns vägen Örrud-Södra Ny kyrka vara i ett dåligt skick, och intressenterna kallades till sammanträde för att dryfta frågan om vägens iordningställande. Men ingen enighet uppnåddes, och först 1913-14 byggdes vägen såsom allmän bygdeväg. På 1920-talet började busstrafiken på Säffle, och den fortfar ännu och är förbunden med skolskjutsar och mjölktransport.

Säffle-Tidningen och Nya Wermlands-Tidningen har största spridningen i socknen.

I ett sockenstämmoprotokoll från 1756 står antecknat, att den nya kyrkan skall läggas mittför den gamla. Någon riktig beskrivning på den gamla kyrkan finns inte, men genom noteringar i diverse protokoll kan man få en viss uppfattning om dess utseende. Det var en timrad träkyrka med mellantak och läktare, klockstapel, som stod bredvid, vapenhus och bro framför detta. Den hade flera fönster. Golv fanns i "gången" och koret, medan det under stolarna var bara jord.

Hur man lappade och lagade den gamla kyrkan blev den likväl inte hjälpt. Därför kom sockenmännen 1756 överens om att bygga en ny kyrka av sten. På den tiden ägdes Sjönebol av kapten E. G. von Echstedt, som tog itu att allvarligt driva på det beslutade kyrkbygget. Samme byggmästare som uppfört Karlstads domkyrka, Haller, åtog sig detsamma. Han avled emellertid innan byggnaden var färdig. Hans änka skrev till församlingen, att hennes make hade gjort ett alltför "lindrigt" kontrakt, varför hon begärde ytterligare 50 daler. Hallers gesäll Sven Hertz fullbordade bygget.

År 1770 var kyrkan färdig, och man överflyttade predikstolen och altarusrustningen från den gamla kyrkan.

På tornets framsida står bokstäverna "EGvE-UEG", vilket utgör en hyllning till Erik Gustaf von Echstedt på Sjönebol och hans maka, Ulrika Eleonora Gadde, som ledde bygget. Siffrorna 1757 på tornet synes ange året för kyrkbyggets början.

Huggenäs kyrka skulle enligt ett förslag av 1824 läggas öde och församlingsborna där ansluta sig till Södra Ny. Det beslöts att Huggenäsborna skulle bygga sig en egen läktare i västra ändan på kyrkan samt sätta in två bänkar i koret. Huggenäs anslutning skedde i oktober 1842, men läktaren blev färdig först 1845. Kyrkklockorna i Huggenäs flyttades också över till Södra Ny kyrka.

På högra korväggen hänger ett krucifix, som troligen tillhört den tidigare, medeltida altaruppsatsen. I kyrkans tornrum bevaras några smidda gravkors. De härrör från tiden omkring 1800.

Södra Ny missionsförsamling räknar den 8 april 1881 som sin födelsedag. Emellertid hade fri andlig verksamhet då förekommit i ett 20-tal år. Sockenens folkskollärare och organist blev ordförande i Näs lutherska missionsförening. Söndagsskolan i socknen räknar sina anor från början av 1860-talet.

Ända fram till 1885 hölls de religiösa sammankomsterna i hemmen men större

möten i kyrkan eller skolan. Strax efteråt byggdes särskilda missionshus i såväl Tilderud som Örrud, och det var många som hjälpte till. Örruds missionsförsamling bildades 22 mars 1894. Missionshuset i Rördalen, som sorterar under Södra Ny missionsförsamling, inrättades 1895 i en stuga, som genom ombyggnad gjordes mera lämpad för sitt ändamål. Den kristliga ungdomsföreningen Klippan bildades den 2 juni 1917. Även bedrivs juniorverksamhet. Samtliga föreningar är anslutna till Svenska missionsförbundet. Den frikyrkliga verksamheten är i socknen mycket livlig, och på hösten 1961 invigdes en nyuppförd ungdomslokal i anslutning till Tilderuds missionshus.

En häxprocess år 1720 lever ännu kvar som ett dystert minne från förr. Elin i Mofikerud är det mest kända namnet. Hon jämte fem andra kvinnor anklagades för att ha ridit till Blåkulla vid påsken. Landshövding Conrad Ribbing var emellertid avancerad nog att inse, att tron på häxor var en sjukdom, och sedan protokollet kommit fram till k. m:t blev de anklagade fria. Elin i Mofikerud och Kerstin i Takene hade dömts till döden av häradsrätten, och de övriga skulle slita ris.

I protokollet från denna process får man veta, att tre av de sex kunde läsa i bok, medan de övriga kunde läsa vissa kristendomsstycken utantill. Detta var ju långt före folkskolans tid men vittnar om att den undervisning som gavs av präst, klockare eller andra personer kunde ge ett visst resultat.

År 1788 anställdes en Peter Nilsson i Örehamnsdalen att handha ungdomens undervisning. Redan 1827 kom sedan frågan om en fast folkskola på tal. På våren 1830 stod det första skolhuset, som var i Mällgården, färdigt. Man beslöt då bl. a. att köpa 50 griffeltavlor åt skolbarnen. År 1864 beslöt man bygga ett nytt skolhus med lärarbostad på Sjönebols mark i närheten av kyrkan. Vägen till Kyrkskolan blev emellertid för lång för barnen i Örrud, varför 12 veckors undervisning förlades dit. Småskolor inrättades i Kvarntorp, Västergården, Tilderud och Rördalen. År

1930 byggdes dessutom skolhus i Grorud. Men vid den tiden måste det annars bli onödigt med skolhusbyggande, ty folkminskningen började då göra sig tydligt gällande samtidigt som busskommunikationerna utvecklades. År 1934 indrogs skolan i Västergården, 1950 nedlades Örruds och 1961 Hällbostads skola. En förändring har gjorts i skolorganisationen, så att skolan i Södra Ny nu undervisar barn i klasserna 3-4 med endast en lärare.

Någon fattigstuga var man inte intresserad av i Södra Ny, när högre myndigheter först väckte frågan om en sådans inrättande. År 1770 fick 19 fattiga polletter, som

berättigade dem att tigga på socknen. År 1817 indelades socknen i 14 fattigvårdsrotar, varav 7 skulle ha rotehjon och 7 erlægga vardera en tunna råg och två tunnor havre. År 1929 beslöt grannkommunen Bro att bygga ålderdomshem, och Södra Ny fick tillstånd att där förhyra platser för sina vårdbehövande.

Södra Ny etablerade från 1842 samarbete med Huggenäs ifråga om skolväsendet, men 1878 beslöts, att de båda församlingarna skulle skiljas åt i detta hänseende och bilda var sitt skoldistrikt.

Den 1 jan. 1952 ingick socknen som en del i Värmlandsnäs storkommun.

Orter i Södra Ny

- binamn

* försvunnet

Stavning enligt jordeboken

Namn	Binamn	Mantal	Jordnatur	RT90 x	RT90 y
Askedalen		1/8	sk	6559880	1349820
Barås N	Bondbarås-	1/6	fr	6563060	1344850
Barås S		1/6	fr	6562670	1345060
Björkås		1/4	fr	6558290	1344690
Bockerud		1/4	sk	6562720	1346590
Bondbarås-	Barås N	1/6	fr	6563060	1344850
Bångserud		1/4	fr	6557220	1347110
Dalen	Krondalen-	1/3	sk	6557330	1350220
Dammhult		1/8	fr	6558250	1349780
Fjället	Fjällstorp-	1/4	fr	6557640	1344830
Fjällstorp-	Fjället	1/4	fr	6557640	1344830
Färmsås	Grorudstorp-	1/2	sk	6560430	1346650
Grorud		1	sk	6560960	1346850
Grorudstorp-	Färmsås	1/2	sk	6560430	1346650
Gunnarsrud N		2/9	sk	6556450	1346000
Gunnarsrud N		1/9	fr	6556450	1346000
Gunnarsrud S		1/3	fr	6556180	1345880
Humledalen		1/8	fr	6559030	1349350
Hällbostad		1	sk	6561450	1345980
Järpås		1/4	fr	6559030	1343000
Krondalen-	Dalen	1/3	sk	6557330	1350220
Kvarntorp		1/4	fr	6560760	1342590
Kyrkobyn	Nyberg-	1/2	sä	6560140	1345550
Källsbäck		1/4	fr	6562900	1348100
Lofterud	Nyberg-	1/2	sä	6559920	1345220
Lövås		1/3	fr	6562700	1345520
Mellgården		1	sk	6561630	1346080
Nyberg-	Kyrkobyn	1/2	sä	6560140	1345550
Nyberg-	Lofterud	1/2	sä	6559920	1345220
Ramstad		1	fr	6559640	1343880
Rördalen		1/4	sk	6561580	1348000
S Ny		Socken		6559990	1345420
Sjönnebol		1	sä	6559760	1346100
Skogen-	Våletorp	1/4	sk	6561850	1342380
Slättvål		1/8	sk	6559240	1347940
Stegerdalen		1/8	sä	6557630	1347960
Södra Ny skärgård		Jordlägenhet	kr	6563550	1349420
Takene		1/2	sk	6561390	1344960
Våle		1	sk	6562040	1344460
Våletorp	Skogen-	1/4	sk	6561850	1342380
Västegården		1/4	fr	6559800	1343700
Åstorp		1/4	sk	6559970	1347920

Örehamnsdalen	1/8	fr	6557400	1350500
Örhamn*	Torp	ky		
Örud N	1/4	fr	6556970	1348650
Örud S	1/2	sk	6556200	1349000

Ortnamnen i Södra Ny

Källa: Sveriges ortnamn - Ortnamnen i Värmlands län

1 Askedalen

1/8 sk. - Askedahlen 1688 1689 1725, Askedalen 1825 **1877** jb. - Askedalen 1668 1673 db, Äskedalen 1674 db, Askedaln 1775 kb 1797 lh. ~ Första g. jb 1688, skattehmn 1/8 mtl. F. led. innehåller trädnamnet *ask*.

Barås

- Bårås 1568, -å(å)ss 1610 1621, Barås 1569 **1877**, Barudh 1660 jb. - Barås 1564 1572 tl, Barrås 1622 värml. db. ~ Första g. jb 1568, torp sk (upptaget med Grorud), 1569 skattetorp, slutligen hmn 1/3 mtl, numera uppdelat i två gårdar. F. led. är väl värml.dial. *bar* 'barr'. Jfr namnet på den närbelägna gården *Lövås*. Gårdarna ligga på en mindre höjd med barrskog.

1 Södra (B.) 1/6 fr. - B. Södra **1917** jb. ~ Första g. skilt från följ. jb 1877, frälsehm 1/6 mtl. Boställe för andre komministern i By pastorat.

2 Norra (B.) 1/6 fr. Binamn: **Bondbarås**. B. Norra **1917** jb. ~ Första g. jb 1877, frälsehm 1/5 mtl. Upptas jämte prästbostället 1/6 mtl B. i 1825 års jb med nr 1.

1 Björkås

1/4 fr. - Biörkåhs(s) 1655 1725, Björkås 1825 **1877** jb. ~ Första g. jb 1655, frälsehm 1/4 mtl. Nämnas ej i dagligt tal, hör under Sjönebol.

1 Bockerud

1/4 sk. - Bockerudt 1600, Baskeruudh 1610, Bockle- 1621, Bäcklerudh 1633 1680, Bäcklerud el. Bakerud 1715, Bäckerud el. Bäcklerud 1725, Bäckerud 1825 1877, Bockerud **1916** jb. - Buckerud 1600 tl, Bockerud 1775 kb 1790t. 1850t. lh bek ek GS, -rudh 1634 db. ~ Första g. jb 1600, krononyb., snart hmn (1/3, 1/4 mtl). F. led. är väl urspr. gen. av det fsv. tillnamnet *Bocke*, *Bucke*, varav den senare formen ligger till grund för dial.uttalet. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Bångserud

1/4 fr. - Bangzrudh 1558 1590, Bångzrud(h), -rudh 1585 1715, Båns Rudh 1610, Bångzerud 1723, Bånsrud 1825 1877, Bångserud **1917** jb. - Bångserud bek ek GS. ~ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera hmn 1/4 mtl. F. led. är väl gen. av släktn. *Bång*. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Dalen

1/3 sk. - Dalen 1585 **1877** jb. ~ Första g. jb 1585, krononyb. (upptaget 1582), sedermera hmn 1/3 mtl. - En hemmansdel heter **Smucken**. Namnet är best. form av värml.dial. *smucke* m. 'liten plats, vrå'; jfr terrängnamn.

1 Dammhult

Dammholt 1/8 fr. - Danhult 1683 1877, Dammhult **1916** jb. - Damhultet 1673 db. ~ Första g. jb 1683, frälsehm 1/8 mtl. S. led. är *hult* (dial. *holt*) 'skog'. Ligger vid en bäck i lövskog.

1 Fjället

1/4 fr. - Fiäls(s)torp(h) 1656 1686, Fjellstorp 1825 1877, Fjället **1917** jb. - Fiälltorp 1685 lh, Fjellet 1854 lh. ~ Första g. jb 1656, frälsehm 1/4 mtl. Namnet var äldst *Fjällstorp*, varav *Fjället* väl är en förkortning.

1 Färmsås

1/2 sk. Binamn **Grorudstorp** Grorstorp. -
Förmessåås 1571, Fermessåås 1572 1585,
Fernissåås 1600, Fernesåås el. Grorudstorp
1621, Färnsåås 1633, Färms- 1715, Färmsås
o. d. 1680-1877, Färmsås **1916** jb. -
Farmessåås 1590 tl, Fermis åås 1600 tl,
fernessååsen 1639 db, Fränesåås 1663 db,
Fermeåås 1662; Grorudstorp el, Fermesåås
1646 db, Färmsås el. Grorstorp 1780t. lh;
Gröristöp 1564 tl, Grorodstorp(et) 1629 tl,
Grorudstorp 1651 1668 db, Grostorp 1669
db. ~ Första g. jb 1571, skattetorp,
sedermera hmn (1/3, 1/2 mtl).
Härledningen av f. led. i namnet *F.* är oviss.
Hemmanet är närmaste granne till *Grorud.*

1 Grorud

1 sk. - Grorvt, Groffret 1503 N. o. H. II s.
72, 73. - Groderåudh 1540, Grodherud
1542, Grorudh 1543 1686, Grorud 1715
1877 jb. - Groryd 1546 tl, -rid 1556 tl, -ra
1619 db, -rodh 1624 värml. db. ~ Ä. jbr
skattehmn 1 mtl (1546 i Bro sn). F. led. är
kanske gammal gen. av det fnord.
kvinnonamnet *Gro(a)*. S. led. är *rud* 'röjning'.
Namnet förekommer även i Tveta sn. - En
hmnsdel heter **Kacken**. Namnet är väl best.
form av värml.dial. *kack* m. 'upphöjning,
avsats (på muren vid taket)', se Jan
Magnusson Sv. landsm. II: 2 s. 34.

1 Gunnarsrud, Norra

2/9 sk, 1/9 fr. - Gunnorsrudh 1568,
Gun(n)erssruhd 1572 1576, Nöre
Gunnarsrudh 1581, Nole Gunnarsrudh
1585, Gunnarsrud Norra 1825 **1877** jb. -
Gunesrud 1556 tl, Gunarsryd 1564 tl,
Gunnarsse 1590 tl, Gunnerse 1664 db,
Gunnarsrud 1775 kb. ~ Första g. jb 1568,
frälsetorp, sedermera hmn 1/3 mtl (kyrko,
skatte). F. led. i G. är väl gen. av mansn.
Gunnar, s. led. är *rud* 'röjning'. Ligger norr
om *Gunnarsrud, Södra.*

1 Gunnarsrud, Södra

1/3 fr. - Gwnnorsrudh 1568, Gunarss- 1572,
Gunnarsrudh 1576, Söre G. 1581,
Gunnarsrud Södra 1825 **1877** jb. ~ Första g.
jb 1568, kyrkoäng, därefter torp (kyrko,
krono och frälse), sedermera hmn 1/3 mtl.
F. led. i G. är väl gen. av mansn. *Gunnar*, s.
led. är *rud* 'röjning'. Ligger söder om
Gunnarsrud, Norra.

1 Humledalen

1/8 fr. - Humbledahlen 1656 1715, -dalen
1725, Humledaln 1825 1877, Humledalen
1916 jb. - Humledalen 1648 db. ~ Första g.
jb 1656, frälsehmn 1/8 mtl. Enl db. 1648 s.
192 ett torp, som nyodlats 15 år tidigare på
Bångseruds ägor. F. led. är ordet *humle*.

1 Hällbostad

1 sk. - Hälliebostada 1540, Hielliebosta
1542, Heliebosta 1550, Helle- 1543,
Heliebosta 1551, Helgebostad 1568,
Helbostadh 1572 1621, Hällbostad 1715
1877 jb. - Helgabostada 1546 tl,
Helgebostadh 1622 värml. db, Heebosta
1556 tl, Heliebostad 1637 db. ~ Ä. jbr frälse-
, kloster- och kronohmn 1 mtl. F. led. är
urspr. fsv. gen. av mansn. *Helge*, s. led. pl. av
ordet *bolstad* 'gård'.

1 Järpå

1/4 fr. - Järpåsen 1641, Jerpåhssen 1660,
Gierpåhs 1680, Hjarpå 1825 1877, Järpå
1916 jb. ~ Första g. jb 1641, frälsehmn 1/4
mtl (upptaget "på Ramsta ägor"). F. led. är
ordet *järpe*.

1 Kvarntorp

1/4 fr. - Qwarntorp 1656 1725, Quarntorp
1877, Kvarntorp **1916** jb. - guarntorp 1629
db, -torpet 1641 db. ~ Första g. jb 1656,
frälsehmn 1/4 mtl. I det angränsande hmnet
Bredene i Huggenäs sn finns väderkvarn,
och en lägenhet i Bredene nära gränsen heter
Kvarnbacken.

1 Kyrkobyn

1/2 fr (sät.). - Kyrkieb^ä 1540, -b^äynn 1576 1610, Kyr(c)kieb^äyn el. Nyberg 1715, Kyrkebyⁿ el. Nyberg 1723, Kyrkobyn el. Nyberg 1877, Kyrkobyn **1917** jb. - Kyrckiobyn el. Nybärg 1685 lh, Kyrkoby el. Nyberg bek, Nyberg 1775 kb, Nyberg 1790t. lh. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl, senare kyrko- och kronohm 1/2 mtl. Nämnas ej i dagligt tal, hör under Sjönebol. Ligger invid kyrkan. Det äldre binamnet *Nyberg* torde betyda 'Berg i Ny sn'.

1 Källsbäck

1/4 fr. - Kiälsbäck 1641 1715, Kjellsbäck 1825 1877, Källsbäck **1916** jb. ~ Första g. jb 1641, en utjord kr, snart hm 1/4 mtl. F. led. är gen. av mansn. *Käll*. Ligger vid en bäck.

1 Lofterud

1/2 fr (sät.). - Loffterudt o. d. 1550 1621, Låfft(h)erudh 1572 1686, Lofterud el. Nyberg 1715, Låfterud el. N. 1725, Lofterud 1825 **1877** jb. - Låfftardh 1540 Skjb s. 172, Låfftaryd 1564 tl, Löfftarödh 1581 tl. ~ Första g. jb 1550, kyrkotorp (präste, 1551 upptaget i Bro sn), sedermera hm 1/2 mtl. Nämnas ej i dagligt tal, hör under Sjönebol. Namnet har väl liksom det no. *Lofterød* (se Rygh, NG VI s. 244 och 278) uppstått ur ett ä. *Loftrud*, där, såsom den no. biformen *Loftrud* visar, f. led. urspr. är gen. av det allmänt fnord. mansn. *Lof*. S. led. är *rud* 'röjning'. Det äldre binamnet *Nyberg* torde betyda 'Berg i Ny sn'.

1 Lövås

1/3 fr. - Löfås o. d. 1568-**1877** jb. - löffååsen 1636 db. ~ Första g. jb 1568, kyrkotorp (präste), sedermera hm 1/3 mtl. Gården ligger på en mindre höjd med lövskog.

1 Mellgården

1 sk. - (i) Mädilgarde 1414 SDns 2 s. 786. - Mädelgården 1540, Melgård(h)enn 1542 1600, Medelgården(n) 1543 1548, Mellgårdh 1568, Melgårdh 1576 1581, Mällgårdh 1686 1877, Mellgårdh **1916** jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led. är urspr. det fsv. *mädhal-*'mellerst'. Gården ligger centralt i socknen. Jfr *Västegård*.

1 Ramstad

1 fr. - (i) Ramstada 1467 SD 5 s. 677 not, (i) ramstadh 1473 dipl, (i) ramstade 1479 1483 dipl. - Ramstad o. d. 1540-**1877** jb. - Rammesta 1635 db, Romstadh 1657 db. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led. är urspr. gen. av det fsv. mansn. *Ramm*. S. led. är urspr. pl. av *stad* 'bostad'.

1 Rördalen

1/4 sk. - Rördalen 1610 **1877** jb. - Rördaal 1622 värml. db. ~ Första g. jb 1610, skattehm 1/4 mtl. F. led. är ordet *rör*, men ovisst, om i bet. 'stenrör' eller 'vassrör'.

Södra Ny

Nysocken. Socken nämnes i ett dokument 1503 med endast två gårdar (två andra nämnas dock redan på 1400talet). Den är annex till By. Namnet *Ny* är väl givet i förhållande till moderförsamlingen. Till skillnad från *Ny* i Jösse hd och *Norra Ny* i Älvdals hd heter den sedan 1885 officiellt *Södra Ny*.

Namnformer före 1540: Ny soken 1503 N. o. H. II s. 73.

Jordeboksformer fr. o. m. 1540: Ny(ÿ) S. 1540 1723, Ny S. 1543 1877, Södra Ny S. **1885**.

Övriga namnformer: Ny sogn 1540 Skjb s. 172, Nysogns k. 1540 Skjb s. 173, Njedssochn(!), Njesochn 1662 db.

1 Sjönnebol

Sjönnebo 1 fr (sät.). - Siundebördh 1540, Siuenndeborl 1542, Siuennebörl 1543, Siuen(n)debord 1546 1548, Siönneboll 1572, Skönebool 1621, Skiönneboll 1680, Skjönnebol 1825 1877, Sjönnebol **1916** jb. - Siöndaboll 1540 Skjb s. 172, Siöndebörd 1546 tl, skiönboll 1625 värml. db, Skönnebol ek bek, Sjönnebol GS. ~ Ä. jbr kyrkohmn (präste, 1551 i Bro sn), senare frälsehm 1 mtl. F. led. är urspr. gen. av det fsv. mansn. *Siunde*, s. led. är *bol* 'gård, hemman'.

1 Slättvål

1/8 sk. - Slättvålet 1641, Slättwähla 1660, Slättwället 1680, Slättvålet 1725, Slättvål 1825 **1877** jb. - Sletvålet 1644 db, Slättvåle 1647 lh. ~ Första g. jb 1641, skattehm 1/8 mtl. S. led. är (äldst best. form av) dial.ordet *vål* 'rishög'.

1 Stegerdalen

1/8 fr (sät.). - Stegelda(h)len 1683 1686, Stegledahlen 1715 1723, Stegerdalen 1825 **1877** jb. ~ Första g. jb 1683, frälsehm 1/8 mtl. F. led. synes vara *stegel* 'galge'; enligt traditionen ha missdådare här fordom hängts. Avståndet till vatten är för stort för att man skulle kunna för f. led. anta betydelsen 'ställning att torka fiskredskap på' (jfr *Steglen* SOV III s. 5).

1 Södra Ny skärgård

Jordlägenhet kr. - Södra Ny skärgård **1924** jb. ~ Tillhör Södra Ny kyrka.

1 Takene

1/2 sk. - Take 1540, Tackenne 1542 1686, Tacken 1547, Takene 1585 **1877** jb. - Takana 1581 tl, Takone 1600 tl. ~ Ä. jbr skattetorp, sedermera hm 1/2 mtl. Namnet är böjd best. form av ordet *taka* 'intaga'.

1 Våle

1 sk. - (i) Walom 1414 SDns 2 s. 786, Vole, Volle, Wolle, Walle 1503 N. o. H. II s. 72, 73, 74, 94, (j) walena 1533 fogderäk., wåla 1534 fogderäk. - Våle 1540, Wårlla 1542 1543, Wårda 1546 1551, Wårde 1550 1568, Wå(å)la 1572 1621, Wå(h)let(t) 1633 1723, Wåle **1877** jb. - Vordha 1546 tl, Våla 1556 tl. ~ Ä. jbr skattehm 1 mtl (1546 i Bro sn). Namnet är urspr. böjd form antingen av värml.dial. *vål* m. och f. 'svedjefall' eller värml.dial. *vål* n. 'rishög'.

1 Våletorp

1/4 sk. - Våletorph o. d. 1647-1686, Wåhletorp el. Skogen 1715 1725, Våletorp 1825 **1877** jb. - Skogh, Skoughen 1647 lh, Skogen 1654 db, Wåleskogen 1666 1671 db, Wåleskogen 1790t. lh, Wåleskogh 1670 db. ~ Första g. jb 1647, skattehm 1/8, sedan 1/4 mtl. Gränsar till *Våle* och är väl urspr. ett torp därunder.

1 Västegården

Västgården 1/4 fr. - Westegården 1587, -gårdin 1600, Wästgårdh 1610, Wästegård 1633, Westergården 1621, Wästegården 1660 **1877** jb. ~ Första g. jb 1587, frälsetorp, sedermera hm 1/4 mtl. Gården ligger *våsterut* i socknen.

1 Åstorp

1/4 sk. - Åstorp o. d. 1623-**1877** jb. - Åsstorpet 1629 tl, Åsetårph 1647 lh, -torp 1669 db. ~ Första g. jb 1623, skattehm 1/4 mtl. Gården ligger vid ändan av en liten *ås*.

1 Örehamnsdalen

1/8 fr. - Örehamnsdahlen 1659, Örehamsdallen 1680, Örhamsdalen 1725, Örhamsdalen 1825 1877, Örehamnsdalen **1917** jb. - Öramsdaalen 1745 lh. ~ Första g. jb 1659, frälsehm 1/8 mtl. Nära viken *Örehamn*. F. led. härstammar från *ör* 'grus'.

Örhamn

- Öör Hampnn 1571, Örhamn 1575,
Öyrham 1572 jb. ~ Jbr 1571-75, kyrkotorp.
Möjligen samma lägenhet som *Örehamnsdalen*.
Se denna och viken *Örehamn* (natur.).

1 Örud, Norra

1/4 fr. - Örwdh o. d. 1568-1686, N^a Örrud
1715, N^a Örud 1725, Örud Norra 1825 **1877**
jb. - Örydh 1564 tl. ~ Första g. jb 1568,
frälsetorp, sedermera hmn 1/4 mtl. F. led.
torde snarare vara *ör*'grus' än *ö*'förhöjning
över sank mark'. S. led. är *rud*'röjning'.
Ligger norr om *Örud, Södra*.

1 Örud, Södra

1/2 sk. - Öö Rwdh 1571, Örödh 1572,
Örudh 1576 1680, S^a Örud 1715, Örud
Södra 1825 **1877** jb. ~ Första g. jb 1571,
skattetorp, sedermera hmn (1/3, 1/2 mtl). F.
led. torde snarare vara *ör*'grus' än *ö*
'förhöjning över sank mark'. S. led. är *rud*
'röjning'. Ligger söder om *Örud, Norra*.
